

МОБІЛЬНІСТЬ, КРЕАТИВНІСТЬ, ТВОРЧІСТЬ

Освітня лінія “Дитина у природному довкіллі”

*Посібник для вихователя
дошкільного навчального закладу*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 372
ББК 74.1
М 74

М 74 Мобільність, креативність, творчість. Освітня лінія “Дитина у природному довкіллі” : посібник для вихователя дошкільного навчального закладу / упор. І.О. Антонюк. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2022. — 128 с.

ISBN 978-966-10-8170-2

У посібнику відповідно до нової редакції Базового компонента дошкільної освіти подано орієнтовне календарне планування роботи для всіх вікових груп із зазначенням дидактичних цілей та форм роботи: бесіди, спостереження, дослідницько-наукова діяльність, дидактичні ігри та вправи екологічного змісту. Пропонується план роботи екологічної студії “Юні друзі природи”, конспекти занять.

Для вихователів та студентів педагогічних навчальних закладів.

УДК 372
ББК 74.1

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Навчальне видання

МОБІЛЬНІСТЬ, КРЕАТИВНІСТЬ, ТВОРЧІСТЬ
Освітня лінія
“Дитина у природному довкіллі”

Посібник для вихователя
дошкільного навчального закладу

Упорядкування Антонюк Ірини Олександрівни

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактори *Олеся Грабець, Наталія Шост*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Тетяни Золосдової*
Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 01.10.2022. Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 14,88. Умовн. фарбо-відб. 14,88.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

© Навчальна книга — Богдан, 2022

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОБОТИ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ З РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗГІДНО НОВОЇ РЕДАКЦІЇ БАЗОВОГО КОМПОНЕНТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*«Любімо, бережімо природу —
вічне джерело нашого життя і творчості.
Вона нам у стократ більше віддасть,
ніж ми їй можемо дати.»*

М. Рильський

Організація життєдіяльності дітей з урахуванням освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» нової редакції Базового компонента дошкільної освіти дає змогу забезпечити належний рівень розвитку природничо-екологічної компетентності дошкільників та містить доступні дитині дошкільного віку уявлення про природу планети Земля та Всесвіт, розвиток емоційно-ціннісного та відповідального екологічного ставлення до природного довкілля.

Природнича освіченість передбачає наявність уявлень дитини про живі організми і природне середовище, багатоманітність явищ природи, причинно-наслідкові зв'язки у природному довкіллі та взаємозв'язок природних умов, рослинного і тваринного світу, позитивний і негативний вплив людської діяльності на стан природи. Ціннісне ставлення дитини до природи виявляється у її природодоцільній поведінці: виважене ставлення до рослин і тварин; готовність включатись у практичну діяльність, що пов'язана з природою; дотримання правил природокористування.

Основою формування свідомого ставлення до природи є знання про неї. Допомогти дитині усвідомити себе активним суб'єктом природи — це одне з головних завдань із ознайомлення дітей дошкільного віку зі світом природи. Серед багатьох напрямів ознайомлення дошкільнят з природою важливим є формування в дитини цілісної картини навколишнього світу. Малюки засвоюють знання про існуючі зв'язки в природі і залежності між ними, у них формуються екологічні уявлення, діти усвідомлюють вплив діяльності людини на природу. На основі цих знань виховуються гуманні почуття, формується практичний позитивний досвід спілкування з природою. Найбільшу насолоду і радість, найпалкішу любов до рідного краю, до життя викликає спілкування з природою. Світ природи сповнений дивовижних барв, чудових звуків, досконалих рухів і форм. Спілкування з природою, навіть просто її споглядання, приносить нам радість.

Перед педагогом стоїть завдання — виховати підростаюче покоління в традиції гармонійного співіснування з природою, раціонального використання та відтворення її багатств, у психологічній готовності оберігати природні цінності. Навчитися самим і навчити цього своїх майбутніх дітей. Відкрити перед ними красу навколишнього світу, а в цій красі навчити бачити духовне благородство, сердечність, і на основі цього утверджувати прекрасне в собі. Виховувати бажання охороняти й примножувати все, чим багата рідна земля. Тобто, ми повинні закласти в свідомості дітей відчуття навколишнього світу як свого дому і підвести їх до розуміння таких понять, як екологічна культура, екологічна освіта, екологічне виховання, екологічна свідомість.

Кожна дитина приходить у світ насамперед для того, щоб пізнати та навчатись вдосконалювати себе; дізнатися, для чого живуть люди на Землі, познайомитися з умовами життя та його основними законами — природними, предметними, соціальними, їй належить навчатися у відповідності, а не всупереч цим законам, відкривати для себе та інших людей свої можливості й здібності, знаходити своє місце у складному й суперечливому широкому світі, почуватися в ньому щасливою. Визначна роль дорослого — допомогти зростаючій особистості жити власними силами, у злагоді з довкіллям і злагоді з собою, бути активним суб'єктом життєдіяльності.

Отже, щоб навчити дітей любити та берегти природу, потрібно передусім дати вихованцям знання про неї:

- Сформувати переконання у тому, що в природі немає жодного об'єкта тільки корисного або тільки шкідливого.
- Усе в природі взаємопов'язане і має велике значення для існування людини і життя загалом.
- Для удосконалення навчально-виховного процесу доцільно використовувати класичні та нетрадиційні форми, прийоми роботи, що допоможе дітям з'ясувати, усвідомити причинно-наслідкові зв'язки в природі.
- Щоб формувати вміння дітей бачити, відчувати, розуміти красу навколишнього світу та отримувати естетичну насолоду від спілкування з ним, важливо щоденно використовувати, як приклад, ставлення до природи дорослих людей.
- Завдання екологічного виховання можна розв'язувати під час різних видів дитячої діяльності.

У матеріалах збірника висвітлено питання ознайомлення дошкільників з природним довкіллям та формування у них елементів екологічних знань на основі роботи за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Подано орієнтовне календарне планування на всі вікові групи за сферою життєдіяльності «Природа», план роботи екологічної студії «Юні друзі природи», конспекти занять.

Запропоновані матеріали апробовано в дошкільних закладах м. Тернополя.

Заняття збірника поєднують пізнавальні та виховні завдання з використанням ігрових проблемних ситуацій. Автори звертають увагу читачів на те, що подане планування є орієнтовним і пропонується для творчого використання.

*Мельниченко Н.Б.,
вихователь-методист ТДНЗ № 12 «Пізнайко»*

Лінії розвитку

- П. — пізнавальний розвиток
- Ф — фізичний
- С.-м. — соціально-моральний
- Е.-ц. — емоційно-ціннісний
- М. — мовленнєвий
- Х.е. — художньо-естетичний
- К. — креативний

**Орієнтовна тематика планування життєдіяльності дітей дошкільного віку
Освітня лінія «Дитина у природному довкіллі»
Тематичні тижні**

	I молодша група	II молодша група	Середня група	Старша група
Вересень	<ul style="list-style-type: none"> • На квітнику. • Красиві осінні квіти. • Жучок-сонечко та його друзі комахи. • Дощик, дощик, кап-кап-кап. 	<ul style="list-style-type: none"> • Осінь-господарочка. • На городі. • Дарунки із саду. • Чом ти, осінь, золота? 	<ul style="list-style-type: none"> • Подих осені. • Літо-літечко, бувай. • Кмітливі діти все знають про квіти. • Осінні клопоти. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Тихо осінь ходить гаєм». • Що дарують нам дерева. • Пейзаж осіннього лісу. • Ліс — легені планети.
Жовтень	<ul style="list-style-type: none"> • Дари осіннього саду. • Зберемо яблука та груші. • Чим корисні фрукти. • Окраса саду — калина. 	<ul style="list-style-type: none"> • Пригоди осіннього лісу. • «Крізь землю пройшов, гарну шапочку знайшов». • І летять птахи у вирій. • Казкові дерева (народознавство). 	<ul style="list-style-type: none"> • Золота пора — барвіста. • Осінь-художниця. • Танець осінніх листочків. • Цілющі ягоди. 	<ul style="list-style-type: none"> • Чарівниця-осінь землю прикрашає. Дари осені. • Турботи лісових мешканців. • Всюди осінь золота.
Листопад	<ul style="list-style-type: none"> • Дикі звірі. • У ведмедя у бору. • Їжачок-хитрячок. • «Я лисичка, я сестричка». 	<ul style="list-style-type: none"> • У бабусі на подвір'ї. • Півник-Голосисте горлечко. • «Сірий кіт чеше лапкою живіг». • Му-му-му, молочка кому? 	<ul style="list-style-type: none"> • На порозі вже зима. • У далекий вирій відлетіли птахи. • Як готуються звірі до зими. • День осінній дощовий. 	<ul style="list-style-type: none"> • Земля — наш рідний дім. • Вода — скарб нашої планети. • Сонце погрібне усім. • Що таке повітря.
Грудень	<ul style="list-style-type: none"> • Зима-чарівниця у гості прийшла. • «Сніг-сніжок, білі всі доріжки». • Зимовий одяг. • Пташки на снігу. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Здрастуй, зимонько-зима». • Зимовий снігопад. • Засніжені дерева. • Турботи Дідуся Мороза. 	<ul style="list-style-type: none"> • Зустрічаєм зиму. • Це буває тільки взимку. • «Хто це спить під дубком?» • У лісі сніг, у лісі звірі. 	<ul style="list-style-type: none"> • Зимові явища в природі. • Де і як зігріється звірятам? • Хто живе під кригою? • Кому сняться сні про літо?

Січень	<ul style="list-style-type: none"> • Зимові розваги. • Ліпимо снігові кульки. • «І побігли до санчат Галя, Петрик і Кіндрат». • «Білі мухи налетіли». 	<ul style="list-style-type: none"> • Зимові клопоти. • Біля годівниці. • Властивості йорданської води. • Зима і звірята. 	<ul style="list-style-type: none"> • Зимова природа нашого двору. • Добрий день, сонечко. • В гості до горобини. • Куточок природи в нашій групі. 	<ul style="list-style-type: none"> • Червона книга природи. • Зимуючі птахи. • На допомогу пернатим друзям. • Перелітні птахи.
Лютий	<ul style="list-style-type: none"> • Морозець-морозець. • Сонце світить, сніг рипить. • Червоні ліхтарики (снігурі). • Крижані кульки. 	<ul style="list-style-type: none"> • Небесні світила. • А яке ти, сонечко? • Зоряне небо. • «Місяць ясенський, промінь тихесенький». 	<ul style="list-style-type: none"> • Які таємниці приховує космос? • Сонце – небесне світло. • Чому буває день і ніч. • Зоряний простір. • Космічна мандрівка. 	<ul style="list-style-type: none"> • Хто як зимує. • Зимовий диво-снігопад. • Іній огорнув дерева. • Вбрався ліс у пишні шати.
Березень	<ul style="list-style-type: none"> • Веснонька прийшла. • Весняне сонечко. • Веселі струмочки. • Чому зрадив шпак? 	<ul style="list-style-type: none"> • Про що турбуються тварини. • Чотирилапі улюбленці. • Пташиний двір. • Дбаємо про друзів менших. 	<ul style="list-style-type: none"> • Весняний калейдоскоп. • Чому тане сніг? • Шпаки прилетіли. • Як прокидаються дерева? 	<ul style="list-style-type: none"> • «Сонце стукає в віконце». • Бережно, бурульки! • Дивовижний первоцвіт. • Усе живе весні радіє.
Квітень	<ul style="list-style-type: none"> • Природа прокидається. • Перші весняні квіти. • Вербові котики. • Розповідь весняного вітру. 	<ul style="list-style-type: none"> • Здрастуй, весно! • Весняні прикмети. • Весняні клопоти птахів. • Весна ледачих не любить. 	<ul style="list-style-type: none"> • Весна любить працюючих. • Що сють і саджають навесні. • Весняна вербичка. • Великодні писанки. 	<ul style="list-style-type: none"> • Птахи рідного краю. • З далекого вирію линуть птахи. • Пташиний переспів. • Ластівка – пташечка привітна.
Травень	<ul style="list-style-type: none"> • Усі весні радіють. • Дерева та кущі навесні. • Маленькі кульбабки. • Про що співає соловей. 	<ul style="list-style-type: none"> • Красуня-весна. • Подорож весняної краплинки. • «Всюди зелень весняна і корисна, і смачна». • Бджілка-трудівниця. 	<ul style="list-style-type: none"> • Славний місяць травень. • Зацвіли каштани. • Весняні явища в природі. • Знайомтесь, це – хрущ. 	<ul style="list-style-type: none"> • «У світі тварин є дорослі і діти». • Дитинчата свійських тварин. • Лісові родини. • Наші маленькі пухнасті друзі.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі,
придбайте, будь ласка, повну версію книги.